

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Federalni zavod za programiranje razvoja

KONKURENTNOST

2014 - 2015

Bosna i Hercegovina

Sarajevo, septembar 2014. godine

SADRŽAJ:

UVOD	3
DEFINISANJE KONKURENTNOSTI	5
KONKURENTNOST PREMA WEF	6
Prvi stub: Institucije	7
Drugi stub: Infrastruktura.....	7
Treći stub: Makroekonomsko okruženje	8
Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje	8
Peti stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka.....	8
Šesti stub: Efikasnost tržišta roba	8
Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada	9
Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta	9
Deveti stub: Tehnološka spremnost.....	9
Deseti stup: Veličina tržišta.....	10
Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost.....	10
Dvanaesti stub: Inovativnost.....	10
FAZE RAZVOJA I KONKURENTNOST	11
RANG ZEMALJA U GLOBALNOJ KONKURENTNOSTI 2014-2015	12
ODRŽIVA KONKURENTNOST	14
Konkurentnosti i održivost okoline	14
Konkurentnost i socijalna održivost	15
Odnos između okolišne i socijalne održivosti	15
Mjerenje održivosti	16
Rezultati zemalja prema SCI	20
BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2014 - 2015.....	22

UVOD

Izveštaj o globalnoj konkurentnosti 2014-2015¹ je objavljen u vrijeme kad je svjetska ekonomija konačno ostavila iza sebe teške posljedice najgore i najduže ekonomske krize posljednjih 80 godina. Ipak, razvoj koji je uslijedio kreće se mnogo sporije nego poslije prethodnih kriza čime se povećava rizik od globalnog oporavka. Do rasta u posljednjih nekoliko godina je došlo zahvaljujući hrabroj i smjeloj monetarnoj politici u zemljama poput SAD-a, Japana i Velike Britanije. Kako se ekonomija poboljšava u tim zemljama, normalizacija monetarne politike sa pooštavanjem finansijskih uvjeta za kreditiranje mogla bi imati uticaj i na razvijene i na ekonomije u razvoju. Zategnuti geopolitički odnosi s povećanim tenzijama u velikom broju regija mogli bi, također imati negativne posljedice na globalnu ekonomiju. Na kraju, mnoge zemlje pate od ubrzanja nejednakosti ostvarenja ličnih prihoda stvarajući, na taj način, unutrašnje socijalne razlike koje imaju dugotrajne posljedice na ekonomiju.

U takvim okolnostima, kreatori politika, privatni sektor i civilno društvo moraju surađivati kako bi se osigurao snažniji ekonomski rast koji podržava socijalnu uključenost svih kategorija društva. Ekonomski i socijalni planovi se moraju praviti uporedo i fokusirati se na reforme koje će ekonomiju učiniti produktivnijom i otvoriti nove i bolje mogućnosti zapošljavanja za sve segmente društva. Bolja raspodjela raspoloživih resursa u produktivnije aktivnosti od velikog je značaja i zahtijeva dobro funkcionisanje tržišta. Osim toga, kao što je navedeno u prethodnim izvještajima o konkurentnosti, jake institucije, kvalitetna radna snaga i potencijal za inovacije ključni su faktori za uspjeh svake ekonomije. Ovi elementi će biti još važniji u budućnosti.

Ovogodišnji Izveštaj obuhvata pregled konkurentnosti za 144 ekonomije čime daje sveobuhvatnu procjenu ove vrste. Sadrži detaljan profil svake ekonomije i tabele sa podacima globalnog rangiranja sa preko 100 indikatora.

Među 10 najkonkurentnijih u svijetu ove godine se nalaze zemlje koje su i prošle godine bile visoko plasirane, no ove godine sa malo drugačijim redoslijedom. Švicarska je zadržala titulu najkonkurentnije svjetske privrede šestu godinu zaredom, zahvaljujući učinkovitosti, inovativnosti i makroekonomskoj stabilnosti. Kao rizik konkurentnosti Švicarske, u Izveštaju se navode poteškoće kompanija i institucija u pronalaženju talentiranih ljudi nužnih za zadržavanje stepena visoke inovativnosti.

Potom slijedi Singapur, dok se SAD-e sa 5. popele na 3. mjesto globalne konkurentnosti. Finska je ove godine pala sa 3. na 4. mjesto, a na 5. mjestu slijedi Njemačka. Japan je napredovao tri mjesta i nalazi se na 6. poziciji. Hong Kong je zadržao 7., a Holandija 8. mjesto, dok je Velika Britanija napredovala za jedno mjesto i sada je na 9. poziciji. Švedska je nazadovala za četiri mjesta i sada se nalazi na 10. mjestu.

Zemlje u regionu su imale blagu promjenu ranga u odnosu na prošlu godinu, Hrvatska je sa 75. mjesta pala na 77., Slovenija sa 62. na 70., dok je Srbija napredovala sa 101. na 94. mjesto, a Crna gora je zadržala prošlogodišnju poziciju. Bosna i Hercegovina je prošle godine bila na 87. mjestu, a ove godine je nema na listi Svjetskog ekonomskog foruma.

---

¹ The Global Competitiveness Report 2013-2014, World Economic Forum

Na temelju kvantitativnih i kvalitativnih analiza, te anketa koje su provedene radi istraživanja konkurentnosti u BiH u 2014. godini, došlo se do zaključka da dosadašnji podaci uveliko odstupaju od predstavljenih trendova, a situacija i dešavanja na terenu ne podržavaju opravdanost tih odstupanja. Neke analize iz ankete su u cjelosti poništene.

U slučaju Bosne i Hercegovine uočen je visok stupanj nekonzistentnosti podataka i razmatranja dobivenih rezultata u protekle 4 godine. Ono što se prikazivalo nije bilo potkrijepljeno kretanjima na terenu. Upravo zbog toga, ove godine Bosna i Hercegovina je isključena iz izvještaja o konkurentnosti iako će se nastaviti napor kako bi se ostvarila saradnja sa relevantnim institucijama koje će unaprijediti proces pouzdanosti podataka sa ciljem ponovnog uvrštavanja zemlje u Izvještaj.

Loša ekonomska situacija, sporo usvajanje zakona, nestabilna klima za investitore, visoka stopa nezaposlenosti, korupcija i kontinuirana politička nestabilnost sigurno su doprinijele da se BiH ove godine ne nađe u ovom dokumentu.

Ovogodišnji izvještaj o konkurentnosti obuhvata 144 zemlje, ali ove godine zbog neadekvatnosti podataka u izvještaj o konkurentnosti nisu uključeni Benin, Bosna i Hercegovina, Bruneji, Darusalam, Ekvador i Liberija. S druge strane, Tadžikistan koji zbog istog problema prošle godine nije bio pozicioniran u izvještaju, ove godine je uvršten.

DEFINISANJE KONKURENTNOSTI

Konkurencija ili tržišna utakmica je osnovni regulator tržišta. Iako neki teoretičari smatraju da konkurentnost nije ništa drugo do mjerenje bogatstva društva na drugi način, vrlo je važno da ona doprinosi inovativnosti, unapređenju poslovanja i ukupnom ekonomskom rastu. Međutim ako je slaba konkurentnost na globalnom tržištu onda i nacionalna ekonomija trpi. Ovo obično vodi ka protekcionizmu, netransparentnim državnim dotacijama i barijerama za ulazak na tržište.

Jačanje produktivnosti i opšte konkurentnosti mora biti osnovna ideja u provođenju ekonomske politike. Jedino hitne i dobro usmjerene politike unapređenja nacionalne konkurentnosti mogu osigurati željeni put razvoju i ukupnom društvenom blagostanju. Te politike moraju biti sveobuhvatne i usmjerene prema podizanju konkurentnosti.

Na konkurentnost neke zemlje utiču mnogi direktni i indirektni faktori, ali od svega je najvažnija konkurentnost preduzeća jer su ona nosioci privrednog razvoja. Zbog ovoga, preduzeća su stavljena u prvi plan u odnosu na mnoge indikatore koji karakterišu makroekonomiju. Naravno, ne smije se zapostaviti ni okruženje koje značajno utiče na konkurentnost pojedinih privrednih sektora.

Faktori koji utiču na konkurentnost su: visoki troškovi poslovanja, veliko poresko opterećenje, veliki javni dug, slaba ukupna konkurencija koja ne podstiče preduzeća na inovacije i konkurentnost, neregulisan sistem zaštite okoline i upravljanja otpadom, kvalitetna odnosno nekvalitetna saobraćajna infrastruktura, teškoće u likvidaciji preduzeća, neusklađeno zakonodavstvo, slabosti u javnoj upravi itd.

Najveće smetnje konkurentnosti su smetnje koje uzrokuju državne, odnosno lokalne vlasti, a ne sama preduzeća. Smetnje mogu stvoriti i poslovni subjekti, ali država može intervenisati i otkloniti ih. Kada se govori o klasičnim smetnjama koje negativno utiču na konkurentnost, to mogu biti horizontalna i vertikalna ograničenja, te zloupotrebe državne dominacije i monopola. Horizontalna ograničenja se ogledaju kroz fiksiranje nabavnih i prodajnih cijena, podjele tržišta resursa i dobara, limitiranje ili kontrolisanje istraživanja i razvoja, proizvodnje i marketinga. Vertikalna ograničenja mogu biti u vidu dugoročnih ekskluzivnih (monopolskih) ugovora. Na konkurentnost zemlje posebno mogu uticati kratkoročni nacionalni interesi, ex ante kontrola cijena, legalizovan monopol, konkurentnost između samih institucija, netransparentna politika državne pomoći i prevelika, neopravdana zaštita tržišta.

KONKURENTNOST PREMA WEF

Globalni izvještaj o konkurentnosti 2014-2015 objavljen je u vrijeme kada se čini da je svjetska ekonomija napokon izlašla iz najozbiljnije ekonomske krize u posljednjih 80 godina, vraćajući ekonomski poredak na stanje prije krize. Visoke kamatne stope javnog duga u zemljama koje su najviše bile pogođene krizom, lagano opadaju, bankarski sistem postaje stabilniji iako se finansijske reforme nisu završile u potpunosti, pristup kreditima, iako ograničen, polako se olakšava.

Sve u svemu, izgledi za rast u razvijenim ekonomijama su, iako neravnomjerno raspoređeni, mnogo bolji nego prethodnih godina. Oporavak Sjedinjenih američkih država je dobro utemeljen snažnom proizvodnjom i povećanjem zaposlenosti. Japanska ekonomija, iako nije do kraja sprovedla neke reforme, izgleda kao da se budi nakon dvije decenije stagnacije. U Evropi situacija je raznovrsna i šarolika od zemalja sa bržim oporavkom koji ih vraća na trend povećanja stope rasta, do zemalja koje ostvaruju nedovoljne stope rasta uzrokovane dugoročnom smanjenom unutrašnjom potražnjom, visokom nezaposlenošću i finansijskom rascjepkanošću. Za ekonomije u razvoju se predviđa da će skromnije rasti u odnosu na stope rasta prije krize. Nakon nekoliko godina odličnog vodstva u globalnom rastu, na njihovu učinkovitost mogu uticati poteškoće pristupa kapitalu kao i snižavanje cijena roba koje su i stimulirale rast u prošlosti, kreirajući trend na mnoge zemlje u razvoju.

Poboljšanje izgleda globalne ekonomije je u velikoj mjeri rezultat hrabre monetarne politike koje su sprovele Federalne rezerve i Centralne banke u zemljama poput Velike Britanije i Japana znatno povećavajući količinu novca u opticaju. Iako se ekonomska situacija poboljšala, normalizacija monetarne politike sa pooštavanjem finansijskih uvjeta za kreditiranje i razvijenih, a pogotovo ekonomija u razvoju, bi mogla ugroziti pozitivnu prognozu, posebno ako se ne uspije povećati nivo investicija. Na investicije i oporavak u širem smislu će također uticati i činjenica da niska inflacija, ili čak i deflacija u ključnim razvijenim ekonomijama i dalje ostaje opipljiv rizik koji bi mogao ugroziti proces smanjenja realnih kamatnih stopa, zbog povećanja javnog duga, čime bi se došlo do stagnacije potrošnje i stope investiranja.

Treba imati na umu i činjenicu da se u posljednjih nekoliko mjeseci pojavila i geopolitička napetost. Tenzije u odnosima Ukraine i Rusije sa Zapadnim zemljama, kao i odnosi Kine i Japana su postali očigledni, što može izazvati napetost u međuzavisnom, globalnom makroekonomskom smislu. Konačno, jedna od posljedica ekonomske krize je i ubrzanje nejednakosti primanja u zemljama, što može prouzrokovati značajne ekonomske i socijalne tenzije ukoliko se ne pronađe adekvatno rješenje.

Krajnji cilj je podići svijest o potrebi razvoja dijaloga o globalnim problemima i razviti podršku usmjerenu na razvoj i transformaciju zemalja, regija i gradova kako bi se podigao prosperitet, ponudile bolje mogućnosti razvoja i kako bi im se pomoglo da postanu konkurentniji.

Konkurentnost se definira kao skup institucija, politika i faktora koji utiču na nivo produktivnosti neke zemlje. Nivo produktivnosti, sa druge strane predstavlja nivo napretka koju neka ekonomija može doseći. Nivo produktivnosti, također određuje stope povrata investicija koje i jesu temeljni pokretači ekonomskog razvoja. Drugim riječima, više konkurentna ekonomija je ona koja će vjerovatno brže rasti u budućnosti.

Komponente konkurentnosti su grupisane u 12 stubova konkurentnosti:

- 1) Institucije
- 2) Infrastruktura
- 3) Makroekonomsko okruženje
- 4) Zdravstvo i osnovno obrazovanje
- 5) Visoko obrazovanje i stručna obuka
- 6) Efikasnost tržišta roba
- 7) Efikasnost tržišta rada
- 8) Razvoj finansijskog tržišta
- 9) Tehnološka spremnost
- 10) Veličina tržišta
- 11) Poslovna sofisticiranost
- 12) Inovativnost

Što se tiče vremenskog perioda, GCI uzima u obzir i kratkoročni i dugoročni vremenski period. Neki od stubova su dugoročni i bitni su za perspektivu održivosti.

Prvi stub: Institucije

Institucionalno okruženje je određeno zakonskim i administrativnim okvirom unutar kojeg pojedinci, preduzeća i vlade utiču jedni na druge kako bi stvorili prihod i bogatstvo u ekonomiji. Važnost solidnog institucionalnog okruženja posebno se pokazala u vrijeme krize povećavajući direktnu ulogu države u ekonomijama mnogih zemalja.

Kvalitet institucija čvrsto je vezan za konkurentnost i rast. One utiču na investicione odluke i organizaciju proizvodnje i igraju glavnu ulogu na način u kojem društva distribuiraju prednost i snose troškove razvojnih strategija i politika. Na primjer, vlasnici zemlje, dionica u preduzećima, intelektualnog vlasništva, zbog nesigurnosti za svoj kapital, nisu voljni da investiraju.

Ispravno upravljanje javnim finansijama je također značajno za osiguravanje povjerenja u nacionalno poslovno okruženje. Pored javnih institucija, privatne ustanove također su važan element u procesu stvaranja bogatstva. Nedavna globalna finansijska kriza, uz brojne korporativne skandale, naglasila je relevantnost računovodstvenih, revizijskih standarda i izvještavanja te transparentnosti informacija. Na taj način sprječavaju se prijevare i loše upravljanje, a osigurava održavanje povjerenja i investitora i potrošača.

Drugi stub: Infrastruktura

Razvijena i efikasna infrastruktura je osnov konkurentnosti. Ona je bitna za osiguranje efikasnog ekonomskog funkcionisanja, kao što je i važno determinisanje faktora lokalnih ekonomskih aktivnosti i vrsta aktivnosti i sektora koji mogu razviti ekonomiju. Dobro razvijena infrastruktura smanjuje efekte udaljenosti između regija što rezultira integriranjem nacionalnih tržišta i povezivanjem uz male troškove na tržištima u drugim zemljama i regijama. Pored toga kvalitetna i sveobuhvatna infrastukturna mreža značajno utiče na ekonomski rast i smanjuje dohodovne nejednakosti i siromaštvo. S tim u vezi, dobro razvijena transportna i komunikaciona infrastukturna mreža je preduslov za sposobnost manje razvijenih zajednica da povežu osnovne ekonomske aktivnosti i usluge.

Efikasan način transporta roba, ljudi i usluga, kao što su dobri putevi, željeznice, luke, aviotransport, omogućavaju poduzetnicima da blagovremeno plasiraju svoje robe i usluge na tržište, i pružaju

mogućnost olakšanog kretanja radnika do najpogodnijih radnih mjesta. Ekonomije takođe u monogome zavise i od dobre snabdjevenosti električnom energijom kao i od telekomunikacione mreže.

Treći stub: Makroekonomsko okruženje

Stabilnost makroekonomskog okruženja je važna za poslovanje a takođe je važna za ukupnu konkurentnost zemlje. Sama makroekonomska stabilnost ne može povećati produktivnost zemlje ali istovremeno i makroekonomski poremećaj šteti ekonomiji. Države ne mogu obezbjediti kvalitetne usluge ako plaćaju visoke kamate na dugove iz prošlosti. Stalno prisutan fiskalni deficit ograničava sposobnost države da u budućnosti reaguju na poslovne cikluse. Preduzeća ne mogu raditi efikasno uz nekontrolisane stope inflacije. Sve u svemu, privreda ne može rasti na održiv način, ako nema stabilno makroekonomsko okruženje. Važno je napomenuti da se ovaj stub fokusira samo na makroekonomsku stabilnost, tako da javni računi kojim upravlja država nisu direktno uzeti u obzir.

Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje

Zdrava radna snaga je bitna za konkurentnost i produktivnost jedne zemlje. Bolesni radnici nisu u mogućnosti iskoristiti svoj potencijal i to vodi niskoj produktivnosti. Narušeno zdravlje vodi do značajnih troškova poslovanja jer su bolesni radnici često odsutni i njihov rad je neefikasan. Investiranje u pružanje zdravstvenih usluga koliko je moralno, toliko je i ključno za napredak ekonomije.

Pored zdravlja za ovaj stub veoma je važan obim i kvalitet osnovnog obrazovanja koje je stanovništvo steklo. Kvalitetno osnovno obrazovanje povećava efikasnost svakog radnika pojedinačno, a time utiče i na konkurentnost cijele ekonomije. Radnici koji imaju mali nivo stečenog obrazovanja mogu obavljati samo fizički posao i mnogo teže se prilagoditi na napredne proizvodne procese i tehnologije. Manjak kvalitetnog osnovnog obrazovanja može ograničavati poslovni razvoj, tako da je preduzećima veoma teško da unaprijede proizvodnju.

Peti stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka

Kvalitetno visoko obrazovanje i stručne obuke su presudni za one ekonomije koje žele da unaprijede jednostavne proizvodne procese i proizvode. Današnja ekonomska globalizacija zahtijeva da ekonomije stvaraju dobro educirane radnike koji su u stanju da se prilagode rapidnim promjenama u okruženju. Ovaj stub mjeri upis učenika u srednje i visoko obrazovanje kao i kvalitet edukacije procjenjen od strane poslovnih zajednica. Stepenn stručne obuke kadrova doprinosi konkurentnosti zbog važnosti stručne i kontinuirane obuke u poslu (zanemarivana u mnogim ekonomijama), koja će obezbjediti konstantno unapređenje vještina radnika i prilagoditi potrebama razvijene ekonomije.

Šesti stub: Efikasnost tržišta roba

Zemlje sa efikasnim tržištem roba su u dobroj poziciji jer mogu da proizvode niz proizvoda i usluga koji odgovara uslovima ponude i potražnje, a takođe su u mogućnosti da trguju sa tim robama. Zdravo konkurentno tržište, kako strano tako i domaće je važno u postizanju tržišne efikasnosti, poslovne produktivnosti, i omogućuje da najefikasnije firme proizvode robe koje se traže na tržištu. Da bi se ostvarile najbolje mogućnosti za razmjenu roba u okruženju potreban je minimum državne intervencije kako ne bi ometala poslovne aktivnosti. Na primjer, opterećenost porezima, restriktivni i diskriminatorni propisi direktnih stranih investicija, ometaju i konkurentnost i međunarodnu trgovinu. Ekonomski zastoj koji ima za posljedice pad trgovine i rast nezaposlenosti, povećava pritisak države

da usvoji mjere za zaštitu domaćih preduzeća i poslovanja. Ipak limitiranje ukupne trgovine ne samo da bi povećalo trenutni pad, već bi u dužem roku smanjio privredni rast, posebno u zemljama u razvoju.

Efikasnost tržišta zavisi i od orijentacije potrošača i sofisticiranosti kupaca. Iz kulturalnih razloga, kupci u nekim zemljama mogu biti zahtjevniji nego u drugim. Ovo može stvoriti značajnu konkurentnu prednost, jer inovativni i orijentirani kupci daju snagu preduzećima da budu djelotvorniji na tržištu.

Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada

Efikasnost i fleksibilnost tržišta rada su presudni za osiguravanje da se radnici najefikasnije iskoriste u privredi uz uslov da tržište potiče radnike da ulože najveće napore da nađu posao koji će kvalitetno i stručno raditi. Tržište rada stoga mora biti fleksibilno za brzo pomjeranje radnika iz jedne privredne aktivnosti u drugu uz male troškove, kako bi se omogućile zarade bez mnogo socijalnih nemira. Efikasna tržišta rada moraju, također osigurati jasan odnos između podsticanja radnika i ulaganja njihovog napora, kao i najbolju upotrebu raspoloživih snaga, koje uključuje ravnopravnost žena i muškaraca u poslovnom okruženju.

Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta

Dobro funkcionisanje finansijskog sektora ima značajnu ulogu za privredne aktivnosti. Efikasan finansijski sektor alocira sredstva građana kao i ona koja dolaze iz inostranstva za njihovo najproduktivnije korištenje u privredi. To kanališe sredstva na one poduzetničke ili investicijske projekte od kojih se očekuju najviše stope povratka uložених sredstava. Temeljita i pravilna procjena rizika je stoga od ključne važnosti. Poslovno investiranje je presudno za produktivnost i konkurentnost, a njih nema bez razvijenog finansijskog tržišta. Međutim, ekonomije zahtijevaju sofisticirana finansijska tržišta koja mogu omogućiti da kapital postane dostupan za ulaganja u privatni sektor, kao i efikasniju razmjenu vrijednosnih papira, kapitala i dr. Da bi ispunio sve ove funkcije, bankarski sektor mora biti pouzdan i transparentan, te, kao što je već postalo jasno, finansijska tržišta trebaju odgovarajuće propise za zaštitu investitora i drugih učesnika u privredi uopšte.

Deveti stub: Tehnološka spremnost

Ovaj stub mjeri agilnost s kojom privreda usvaja postojeće tehnologije za poboljšanje produktivnosti svojih industrija. U današnjem globaliziranom svijetu, tehnologija sve više postaje važan element za napredak i konkurentnost. Osobito, informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) su se razvile u "opšte namjenske tehnologije" našeg vremena, s obzirom na značajno širenje u drugim ekonomskim sektorima i njihovu ulogu kao efikasne infrastrukture za komercijalne transakcije. Međutim, pristup i upotreba ICT uključeni su u stub kao bitne ekonomske komponente ukupnog nivoa tehnološke spremnosti. U tom kontekstu, nebitno je za konkurentnost da li je korištena tehnologija razvijena unutar ili izvan nacionalnih granica. Glavni cilj je da preduzeća koja djeluju u zemlji imaju pristup do naprednih proizvoda i sposobnost da ih koriste. Među glavnim izvorima stranih tehnologija, direktne strane investicije (FDI) često igraju ključnu ulogu. Važno je napomenuti, da na nivou tehnologija koje su na raspolaganju preduzeću, treba razlikovati sposobnost zemlje za inovacije i proširenje naučnih granica. Ovo je razlog zašto su odvojene tehnološka spremnost od inovacija, koje su posebno obrađene u 12-tom stubu.

Deseti stup: Veličina tržišta

Veličina tržišta utječe na konkurentnost, jer velika tržišta omogućuju preduzećima da bolje iskoriste šanse na tržištu. Tradicionalno, tržišta koja su na raspolaganju firmama su ograničena državnim granicama. U eri globalizacije, međunarodna tržišta postala su zamjena za domaća tržišta, a posebno za male zemlje. Dokazano je da je otvorenost trgovine pozitivno povezana s rastom. Čak i ako neko novije istraživanje baca sumnju na to, opšti osjećaj je da trgovina ima pozitivan učinak na rast, posebno za zemlje s malim domaćim tržištima. U trenutno velikoj međuovisnosti svijeta, oporavak od sadašnje recesije zahtijevaće da države povećavaju količinu robe koju kupuju jedne od drugih, postizujući tako veću potražnju. Daljnje smanjivanje barijera u trgovini će podržati ovaj proces.

Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost

Poslovna sofisticiranost je bitna za veću efikasnost u proizvodnji roba i usluga. To opet vodi do povećanja produktivnosti, koja jača konkurentnost države. Poslovna sofisticiranost brine o kvalitetu cjelokupne poslovne mreže zemlje kao i kvalitetu pojedinih kompanija i strategija. To je posebno važno za zemlje u poodmakloj fazi razvoja, kada su osnovni izvori poboljšanja produktivnosti poprilično iscrpljeni. Kvalitet poslovnih mreža i prateće industrije, važan je iz različitih razloga. Kada su preduzeća i dobavljači iz pojedinih sektora međusobno povezani u geografski najbliže grupe ("Klastere"), pojačana je djelotvornost, stvorene su veće mogućnosti za inovacije, a smanjene su prepreke za ulazak novih kompanija. Pojedinačne aktivnosti i strategije preduzeća (branding, marketing, jedinstvena proizvodnja i profinjenost proizvoda), mogu dovesti do sofisticiranih i modernih poslovnih procesa.

Dvanaesti stub: Inovativnost

Posljednji stub konkurentnosti je inovativnost. Značajan napredak učinjen je na poboljšanju rada institucija, izgradnji infrastrukture, smanjenju makroekonomske nestabilnosti, poboljšanju ljudskog kapitala i produktivnosti rada, kvalitetu finansijskog tržišta kao i tržišta roba. Međutim, dugoročno, životni standard se može poboljšati samo inovacijama. Iako manje razvijene zemlje još uvijek mogu poboljšati svoju produktivnost usvajanjem postojećih tehnologija ili napraviti poboljšanja u drugim područjima, za one koje su dostigle stepen razvoja vođen inovacijama, to više nije dovoljno u povećanju produktivnosti. Preduzeća u tim zemljama moraju stvoriti i razviti vrhunske proizvode i procese za održavanje konkurentskih granica. Inovativne aktivnosti podržane su i od javnog i od privatnog sektora. Konkretno, to znači dovoljno ulaganja u istraživanje i razvoj posebno od strane privatnog sektora, prisustvo kvalitetnih naučno - istraživačkih institucija, široku saradnju u istraživanjima između univerziteta i industrije, i zaštitu intelektualnog vlasništva. U ovom kriznom periodu, važno je da se odupre pritiscima za smanjenje izdataka za istraživanje i razvoj kako u privatnom tako i u javnom sektoru jer će se to odraziti na održivi rast u budućnosti.

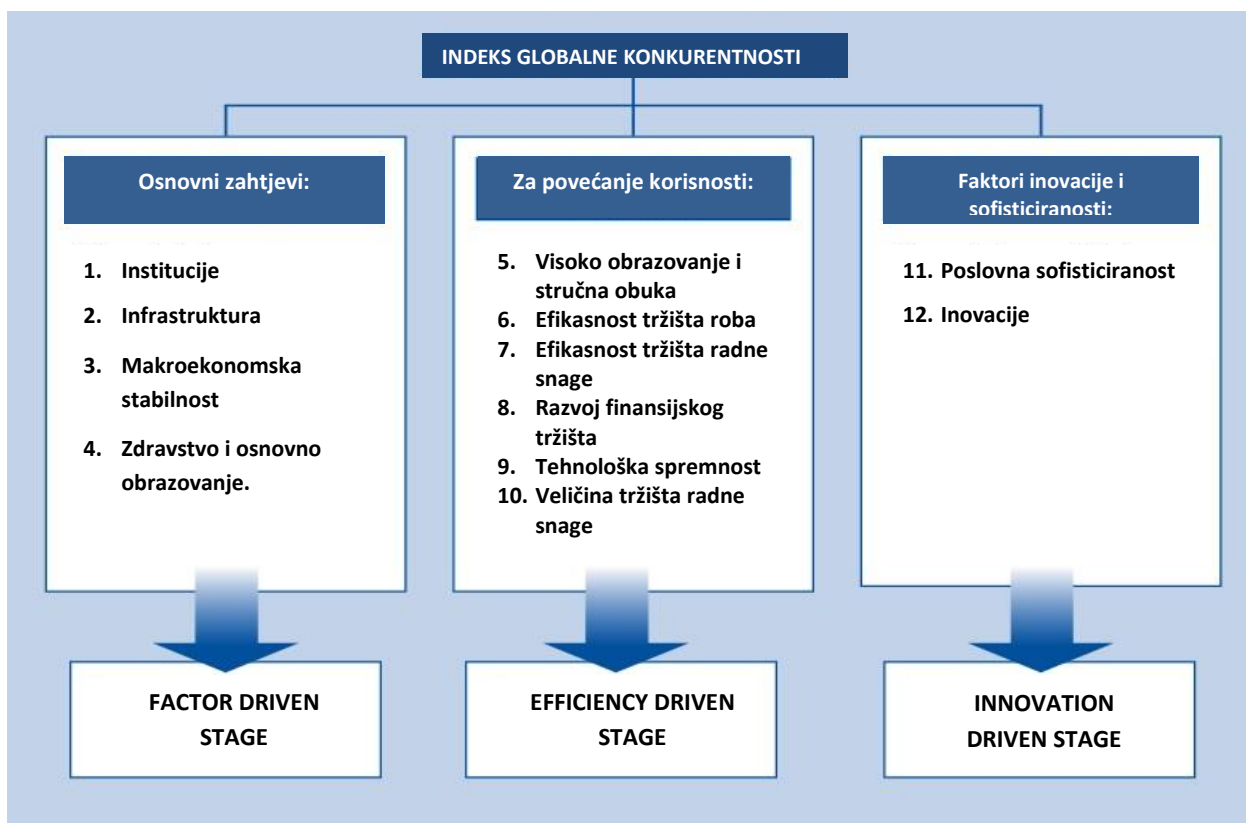
FAZE RAZVOJA I KONKURENTNOST

Teoretski gledano, sve zemlje prolaze kroz tri faze razvoja. U prvoj fazi (factor-driven stage) za rast produktivnosti važni su osnovni faktori konkurentnosti: dobro funkcionisanje javnih i privatnih institucija (I stub), dobro razvijena infrastruktura (II stub), stabilan makroekonomski okvir (III stub) i dobra zdrava i pismena radna snaga (IV stub).

Daljim razvojem, zemlje ulaze u drugu fazu (efficiency - driven stage) gdje ostvaruju efikasnije proizvodne procese i rastući kvalitet proizvoda. U ovoj fazi na rast konkurentnosti utiču visoko obrazovanje i stručne obuke (V stub), efikasno tržište roba (VI stub), dobro funkcionisanje tržišta rada (VII stub), sofisticiranost finansijskog tržišta (VIII stub), veliko domaće i inostrano tržište (X stub) i mogućnost iskorištavanja postojećih tehnologija (IX stub).

Konačno, zemlje prelaze u treću fazu (innovation-driven stage), u kojoj je rast produktivnosti i konkurentnosti uslovljen faktorima visoke poslovne sofisticiranosti (XI stub) i inovacijama (XII stub)

Slika 1. FAZE RAZVOJA ²

Kako bi se mjerio nivo konkurentnosti zemalja, GCI koristi statističke podatke kao što su stope upisa u obrazovanju, veličina državnog duga, budžetski deficit i očekivano trajanje života.

² The Global Competitiveness Report 2013-2014, World Economic Forum

Indeks globalne konkurentnosti, kratori politika u mnogim zemljama, posljednjih godina, koriste kao važan alat u odlučivanju. Od prvog objavljivanja 2005. godine, Indeks je postao prepoznatljiv kao jedan od ključnih faktora procjene globalne konkurentnosti koje je definisao Svjetski ekonomski forum (WEF).

RANG ZEMALJA U GLOBALNOJ KONKURENTNOSTI 2014-2015

Economy	Score ¹	Prev. ²	Trend ³
1 Switzerland	5.70	1	
2 Singapore	5.65	2	
3 United States	5.54	5	
4 Finland	5.50	3	
5 Germany	5.49	4	
6 Japan	5.47	9	
7 Hong Kong SAR	5.46	7	
8 Netherlands	5.45	8	
9 United Kingdom	5.41	10	
10 Sweden	5.41	6	
11 Norway	5.35	11	
12 United Arab Emirates	5.33	19	
13 Denmark	5.29	15	
14 Taiwan, China	5.25	12	
15 Canada	5.24	14	
16 Qatar	5.24	13	
17 New Zealand	5.20	18	
18 Belgium	5.18	17	
19 Luxembourg	5.17	22	
20 Malaysia	5.16	24	
21 Austria	5.16	16	
22 Australia	5.08	21	
23 France	5.08	23	
24 Saudi Arabia	5.06	20	
25 Ireland	4.98	28	
26 Korea, Rep.	4.96	25	
27 Israel	4.95	27	
28 China	4.89	29	
29 Estonia	4.71	32	
30 Iceland	4.71	31	
31 Thailand	4.66	37	
32 Puerto Rico	4.64	30	
33 Chile	4.60	34	
34 Indonesia	4.57	38	
35 Spain	4.55	35	
36 Portugal	4.54	51	
37 Czech Republic	4.53	46	
38 Azerbaijan	4.53	39	
39 Mauritius	4.52	45	
40 Kuwait	4.51	36	
41 Lithuania	4.51	48	
42 Latvia	4.50	52	
43 Poland	4.48	42	
44 Bahrain	4.48	43	
45 Turkey	4.46	44	
46 Oman	4.46	33	
47 Malta	4.45	41	
48 Panama	4.43	40	
49 Italy	4.42	49	
50 Kazakhstan	4.42	50	
51 Costa Rica	4.42	54	
52 Philippines	4.40	59	
53 Russian Federation	4.37	64	
54 Bulgaria	4.37	57	
55 Barbados	4.36	47	
56 South Africa	4.35	53	
57 Brazil	4.34	56	
58 Cyprus	4.31	58	
59 Romania	4.30	76	
60 Hungary	4.28	63	
61 Mexico	4.27	55	
62 Rwanda	4.27	66	
63 Macedonia, FYR	4.26	73	
64 Jordan	4.25	68	
65 Peru	4.24	61	
66 Colombia	4.23	69	
67 Montenegro	4.23	67	
68 Vietnam	4.23	70	
69 Georgia	4.22	72	
70 Slovenia	4.22	62	
71 India	4.21	60	
72 Morocco	4.21	77	
73 Sri Lanka	4.19	65	
74 Botswana	4.15	74	
75 Slovak Republic	4.15	78	
76 Ukraine	4.14	84	
77 Croatia	4.13	75	
78 Guatemala	4.10	86	
79 Algeria	4.08	100	
80 Uruguay	4.04	85	
81 Greece	4.04	91	
82 Moldova	4.03	89	
83 Iran, Islamic Rep.	4.03	82	
84 El Salvador	4.01	97	
85 Armenia	4.01	79	
86 Jamaica	3.98	94	
87 Tunisia	3.96	83	
88 Namibia	3.96	90	
89 Trinidad and Tobago	3.95	92	
90 Kenya	3.93	96	
91 Tajikistan	3.93	n/a	
92 Seychelles	3.91	80	
93 Lao PDR	3.91	81	
94 Serbia	3.90	101	
95 Cambodia	3.89	88	
96 Zambia	3.86	93	
97 Albania	3.84	95	
98 Mongolia	3.83	107	
99 Nicaragua	3.82	99	
100 Honduras	3.82	111	
101 Dominican Republic	3.82	105	
102 Nepal	3.81	117	
103 Bhutan	3.80	109	
104 Argentina	3.79	104	
105 Bolivia	3.77	98	
106 Gabon	3.74	112	
107 Lesotho	3.73	123	
108 Kyrgyz Republic	3.73	121	
109 Bangladesh	3.72	110	
110 Suriname	3.71	106	
111 Ghana	3.71	114	
112 Senegal	3.70	113	
113 Lebanon	3.68	103	
114 Cape Verde	3.68	122	
115 Côte d'Ivoire	3.67	126	
116 Cameroon	3.66	115	
117 Guyana	3.65	102	
118 Ethiopia	3.60	127	
119 Egypt	3.60	118	
120 Paraguay	3.59	119	
121 Tanzania	3.57	125	
122 Uganda	3.56	129	
123 Swaziland	3.55	124	
124 Zimbabwe	3.54	131	
125 Gambia, The	3.53	116	
126 Libya	3.48	108	
127 Nigeria	3.44	120	
128 Mali	3.43	135	
129 Pakistan	3.42	133	
130 Madagascar	3.41	132	
131 Venezuela	3.32	134	
132 Malawi	3.25	136	
133 Mozambique	3.24	137	
134 Myanmar	3.24	139	
135 Burkina Faso	3.21	140	
136 Timor-Leste	3.17	138	
137 Haiti	3.14	143	
138 Sierra Leone	3.10	144	
139 Burundi	3.09	146	
140 Angola	3.04	142	
141 Mauritania	3.00	141	
142 Yemen	2.96	145	
143 Chad	2.85	148	
144 Guinea	2.79	147	

● Napredne ekonomije
 ● Bliski Istok, Sjeverna Afrika i Pakistan
 ● Napredna i Azija u razvoju
 ● Latinska Amerika i Karibi
 ● Zajednica nezavisnih država
 ● Napredna i Evropa u razvoju
 ● Subsaharska Afrika

1 Scale ranges from 1 to 7.
 2 2013-2014 rank out of 148 economies.
 3 Evolution in percentile rank since 2007. Sparkline axes are economy specific.

Kao i prethodnih godina, ovogodišnjim „Top 10“ još uvijek dominiraju napredne europske zemlje i nekoliko Azijskih tigrova. Šestu godinu za redom Švicarska je na liderskom mjestu među prvih 10, a Singapur i ove godine osigurava svoje mjesto kao druga najkonkurentnija ekonomija na svijetu. Sve u svemu, poredak prvih 10 zemalja se nije znatno promijenio u odnosu na prošlu godinu.

Švicarska (slika 2.) je na vrhu rang liste i zadržala je prvo mjesto i ove godine sa najboljom ocjenom. Najznačajnije prednosti zemlje su povezane sa inovacijama, tehnološkom spremnošću i efikasnošću radne snage. Švicarske naučno-istraživačke institucije su u svijetu među najboljim i veoma je dobra saradnja između akademskog i poslovnog sektora, pri čemu kompanije troše velika sredstva na istraživanje i razvoj.

Singapur i dalje zauzima drugo mjesto, već četiri godine zaredom, tako da je vodeća azijska zemlja. Institucije Singapura su procjenjene kao najbolje u svijetu. Takođe tržišna efikasnost, efikasnost radne snage, razvoj finansijskog tržišta su dominirajući u svijetu. Privatni sektor je prilično sofisticiran iako i dalje ima prostora za poboljšanje.

Sjedinjene Američke Države se penju na ljestvici već drugu godinu zaredom. Ove godine zauzimaju 3. mjesto sa poboljšanjem u mnogim zonama, kao što su institucije, poslovna sofisticiranost i inovacije. Kako se oporavila od krize, SAD nastavlja sa ulaganjima u istraživanje i razvoj kombinirajući to sa fleksibilnim tržištem radne snage i veličinom unutrašnjeg tržišta, čime postaje sve konkurentnija zemlja.

Njemačka je ove godine pala za jedno mjesto na 5. poziciju, a pad je rezultat nekih zabrinutosti oko institucija i infrastrukture. Ovaj pad je samo djelimično izbalansiran poboljšanjima ekonomije u finansijskom i makroekonomskom okruženju. Slabosti su oučene u obrazovnom sistemu, no ostale performanse i dalje ostaju visoko rangirane.

Nordijske zemlje su i dalje visoko rangirane, Finska iako se spustila na 4. mjesto, ima snažne pokazatelje u svim stubovima. Pad za jedno mjesto je prouzrokovan veličinom javnog duga koji se i dalje može kontrolirati, kao i stopom štednje koja je blago opala. Norveška je i ove godine na jedanaestom mjestu a Danska na trinaestom.

Velika Britanija bilježi rast za jedno mjesta i ove godine je na 9-oj poziciji.

Narodna Republika Kina koja je prošle godine bila na 29. mjestu, bilježi rast za jedno mjesto tako da je ove godina na 28., Rusija na 53., Indija na 71., a Japan se sa devetog popeo na 6. mjesto i zabilježio najbolji skok u plasmanu. Još nekoliko azijskih ekonomija stoje jako dobro, kao što je Hong Kong na 7. mjestu. U Latinskoj Americi, Čile (33. mjesto) je najviše rangirana zemlja, praćena Panamom (48), Costa Ricom (51) i Brazilom (57).

ODRŽIVA KONKURENTNOST

Više od tri decenije, Svjetski ekonomski forum je izučavao koncept konkurentnosti, definisanih kao set institucija, politika i faktora koji određuju produktivnost zemlje. Cilj ovog dijela dokumenta je da obezbijedi alate za identificiranje prednosti u okviru kojih ekonomije mogu povećati održivu konkurentnost.

Posebna pažnja Svjetskog ekonomskog foruma posvećena je potpunijoj integraciji koncepta održivosti u prošlogodišnjem Izvještaju globalne konkurentnosti. Koncept održivosti je predmet pažnje kreatora politika, poslovnih vođa i javnosti. Održivi razvoj može biti široko definisan kao razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez kompromitiranja mogućnosti budućih generacija.

Koncept održive konkurentnosti daje veću važnost produktivnosti kao pokretaču napretka i dugoročnom rastu, nego održivi razvoj. WEF definira održivu konkurentnost kao set institucija, politika i faktora koji razvijaju društvo u dužem periodu a koje istovremeno osigurava socijalnu i okolišnu održivost. Socijalna održivost, sa druge strane je definisana kao set institucija, politika i faktora koji omogućavaju svim članovima društva bolju zdravstvenu zaštitu koja će im omogućiti korištenje sopstvenih potencijala kako bi doprinjeli ekonomskom napretku zemlje u kojoj žive. Održivost okoline je također definisana kao set institucija, politika i faktora koji osiguravaju efikasno upravljanje resursima kako bi se omogućio napredak sadašnjim i budućim generacijama.

U osnovi koncepta održive konkurentnosti je ideja da, iako se konkurentnost može izjednačiti sa produktivnošću, održiva konkurentnost se povezuje sa širim konceptom koji nadilazi ekonomske rezultate i uključuje druge važne elemente koji doprinose prosperitetu socijalne održivosti i osiguravaju kvalitetan rast.

Drugi način gledanja na koncept održive konkurentnosti je procjeniti, ne samo da li zemlja ima potencijal za rast u srednjem i dužem periodu, nego i da li nacionalni proces razvoja proizvodi vrstu društva u kojem želimo živjeti.

Konkurentnosti i održivost okoline

Pojmovi „konkurentnost“ i „održivost okoline“ su povezani i na nivou države i na nivou kompanije. S obzirom da su prirodni resursi ograničeni ili se obnavljaju prirodnim putem, pronalazak odgovarajućih kombinacija tehnologije i mogućnosti prirodnih kapaciteta, na nivou države bi mogli spriječiti da moguća ograničenja otežavaju rast.

Na nivou kompanije, uticaj ekoloških propisa na produktivnost i dalje je negativan. No, mnoge kompanije su postale svjesne da izazovi okoline, kao što su zagađenje, klimatske promjene i nedostatak resursa, također u dugoročnom periodu utiču na njihovo poslovanje.

Odnos između održivosti okoline i konkurentnosti je višeslojan i utiče na ekonomiju na razne načine. Pozitivan odnos između okolišne održivosti, poslovanja i produktivnosti kanalsan je kroz nekoliko elemenata:

- Efikasno korištenje prirodnih resursa
- Smanjenje emisije gasova
- Poboljšanje zdravlja
- Biodiverzitet za inovacije

Konkurentnost i socijalna održivost

Interes razumijevanja ekonomista i sociologa za odnos ekonomskih rezultata i distribucije dohotka, u posljednjih 20 godina postaje sve veći. Iako rezultati istraživanja još uvijek nisu konačni, različit nivo prihoda raznih slojeva stanovništva u razvijenim i zemljama u razvoju objašnjavaju širok interes za ovu temu.

Međutim, koncept socijalne uključenosti nadilazi pojam nejednakosti. Iako nema jedinstvenog rješenja oko koncepta definicije socijalne održivosti, moguće je identificirati teme koje su u njoj sadržane, kao što su ljudska prava, jednakost i socijalna pravda.

Nedavna dešavanja u svijetu su potaknula upravo tu zabrinutost da neuravnotežen socijalni model može potkopati stabilnost procesa rasta i sadašnjih i budućih generacija. Ukoliko se ekonomska dobit neravnomjerno rasporedi u društvu i ta nejednakost dovede do socijalnog nezadovoljstva, pojedinci koji doprinose društvu i privrednom rastu, također mogu biti pogođeni.

Elementi socijalne održivosti koji mogu uticati na produktivnost i dugoročni napredak, a u isto vrijeme održavaju socijalnu stabilnost su:

- Socijalna uključenost/inkluzija
- Jednakost i kohezija
- Otpornost društva

Odnos između okolišne i socijalne održivosti

Treći odnos je odnos između okolišne i socijalne održivosti. Kvalitet životne sredine i struktura društva je u jasnoj korelaciji. Sa jedne strane, dobro upravljanje prirodnim resursima poboljšava kvalitet života, smanjuje tenzije unutar generacija, pruža bolje mogućnosti za cijelu zajednicu i poboljšava otpornost društva, dok loše upravljanje i nestašica istih može pogoditi najsiromašniju populaciju u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba. Sa druge strane, prosperitet koji olakšava visok kvalitet života, zahtjeva funkcionalnu ekonomiju koja koristi prirodne resurse. Upravo iz tog razloga postoji i odnos okolišne i socijalne održivosti koja ima svoje elemente:

- Zdravlje i uništavanje okoliša
- Demografija, siromaštvo i okruženje
- Energija i socijalna stabilnost
- Klimatske promjene, sigurnost hrane i vojni sukobi
- Klimatske promjene i osnaživanje žena

Kako bi se procijenilo stanje i predložio adekvatan način rješavanja izazova sa kojima se suočava konkurentnost i način mjerenja koncepta konkurentnosti, potrebno je analizirati strukturu održive konkurentnosti zemlje.

Mjerenje održivosti

U nastavku ćemo objasniti način mjerenja i metodologiju Indeksa održive konkurentnosti.

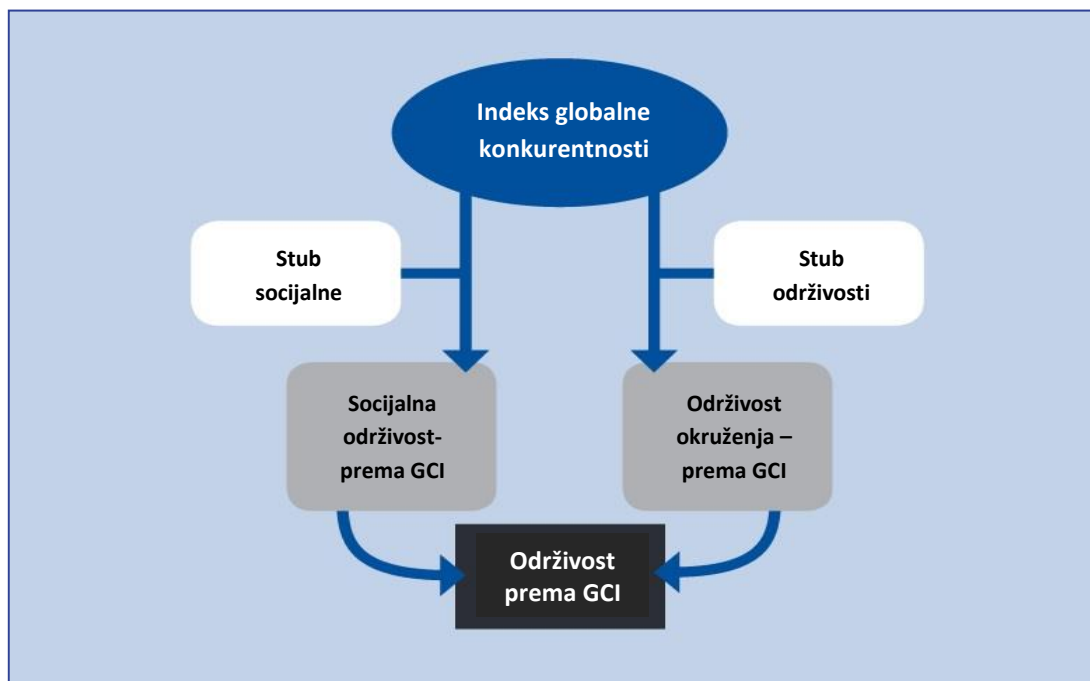
Kao što je istaknuto u prethodnim izdanjima, prilikom izrade dokumenta vodilo se računa o preporukama Stiglitz-Sen-Fitoussi komisije, ciljevima održivosti Europske komisije iznesenim u strategiji rasta - Europa 2020, OECD Indeksu boljeg života, Indeksu ljudskog razvoja UNDP-a (HDI) koji uključuju okolišnu održivost i jednakost.

Drugi izvori mjera održivosti proizilaze iz standardnih politika izvještavanja kompanija, kao što su finansijski izvještaji s obzirom da sve veći broj kompanija i javnih institucija sistemski objavljuju informacije o okolišnom i socijalnom učinku i izvan svojih standardnih izvještaja.

Unatoč ovom progresu, i dalje postoji generalni nedostatak kvalitetnih, međusobno uporedivih podataka koji bi omogućavali zemljama da u potpunosti razumiju stanje u ovim kritičnim segmentima. Bez poboljšanja u kvaliteti i dostupnosti podataka, zemlje će se i dalje suočavati sa problemom procjenjivanja i praćenja ključnih elemenata kada je u pitanju socijalna i okolišna održivost.

Na osnovu dosadašnje definicije održive konkurentnosti razvijen je okvir koji ima za cilj stvaranje zajedničke osnove u razvoju politika koje balansiraju ekonomski napredak sa socijalnom inkluzijom i očuvanjem životne sredine. Ovaj okvir naglašava centralnu poziciju konkurentnosti kao ključnog pokretača napretka u društvu, prepoznavajući visok nivo konkurentnosti kao ključni element za održiv napredak.

Slika 3. Struktura održivosti i Indeks globalne konkurentnosti

Indeks globalne konkurentnosti - GCI mjeri nivo konkurentnosti privrede, koji je definisan kao set institucija, politika i faktora koji određuju nivo produktivnosti privrede. To je sveobuhvatan indeks koji uzima u obzir 12 stubova: institucije, infrastrukturu, makroekonomsko okruženje, zdravstvo i osnovno obrazovanje, visoko obrazovanje i stručnu obuku, efikasnost tržišta roba, efikasnost tržišta

rada, razvoj finansijskog tržišta, tehnološku spremnost, veličinu tržišta, poslovnu sofisticiranost i inovativnost. Varijable koje se analiziraju u svakom od tih 12 stubova su dobro poznati indikatori i koriste se više od 30 godina u izračunu konkurentnosti na Svjetskom ekonomskom forumu, kao i u literaturi o rastu i razvoju.

Slika 3. pokazuje da konkurentnost ne može sama voditi održivim nivoima prosperiteta. Bez postizanja ekonomskog napretka ne može se postići visok standard života. Drugim riječima, konkurentnost je neophodan ali ne i dovoljan uvjet za stvaranje napretka zbog čega i proizilazi potreba za uključivanjem socijalne i okolišne održivosti u mjerenje konkurentnosti.

Definisanje funkcionalne veze između konkurentnosti i održivosti te identificiranje i mjerenje stubova i varijabli koje pokreću socijalnu i okolišnu održivost je složen zadatak sa oba stanovišta, konceptualnog i mjernog. Nije utvrđen čvrst funkcionalan odnos među njima, ali je zato izabran jednostavan pristup definisanja linearne relacije „tri dimenzije“. Kao rezultat toga, konačni Indeks globalne održive konkurentnosti je korigovan sa dva prilagođena indeksa održivosti:

- Socijalne održivosti prilagođen GCI-u,
- Održivosti okoliša prilagođen GCI-u.

Definisana su tri elementa za stub socijalne održivosti:

- Pristup neophodnim potrebama (sanitacija, pitka voda i zdravstvena briga),
- Ekonomska isključenost (zaposlenost, siva ekonomija i sigurnost),
- Društvena kohezija (Ginijev koeficijent³ , socijalna mobilnost i nezaposlenost mladih).

U stubu održivosti okoliša izabrani su indikatori prema tri kategorije. Cilj je obuhvatiti najrelevantnije aspekte održivosti okruženja, a to su :

- Politika okruženja (zakonodavstvo okruženja, broj ratificiranih međunarodnih sporazuma i zaštita biosfere),
- Korištenje obnovljivih resursa (snadbjevanje poljoprivrede vodom, promjena šumskih površina i ribolovstvo),
- Pogoršanje stanja okoliša (nivo koncentracije štetnih čestica i supstanci, intezitet CO₂ i kvalitet prirodnog okruženja).

Mjerenje održivosti prilagođene GCI-u

Objekti održivosti, socijalna i okolišna se tretiraju nezavisno za učinke svake zemlje u GCI-u. U prethodnom poglavlju je objašnjeno od kojih indikatora se sastoje stubovi tako da svaki indikator daje jednaku težinu u svakom stubu. Svaki stub se može pretvoriti u „prilagođeni koeficijent“ sa ocjenom od 0,8 do 1,2. Koji se koristi za podešavanje rezultata GCI-a prema dole ili prema gore. Zbog toga, rezultat održivosti prilagođene GCI-u se kreće u rasponu +- 20% u odnosu na osnovni GCI.

---

³ Mjeri socijalnu nejednakost u društvu i mjeri je statističke disperzije raspodjele prihoda medju pojedinim društvenim grupama.

U ovom izvještaju obrađene su 133 zemlje od 144 koje su pokrivene Indeksom globalne konkurentnosti 2014-2015.

Rezultati održivosti prilagođeni analizi GCI-a

Tabela 1. pokazuje rezultat GCI-a prilagođenog održivim indikatorima koji su uzeti u obzir. Strelica prema gore pokazuje kako su rezultati održivosti bolji od samog GCI-a dok strelica prema dole pokazuje osjetljivost u smislu socijalne i/ili okolišne održivosti koje snižavaju ocjenu GCI-a. Horizontalna strelica pokazuje da se rezultati nisu promijenili značajno kada su u obzir uzeti aspekti održivosti.

Slika 4. Tabela 1. GCI ocjena sa indikatorima održivosti

Country/Economy	GCI 2014-2015		Social sustainability-adjusted GCI [†]		Environmental sustainability-adjusted GCI [‡]		Sustainability-adjusted GCI ^{†‡}	
	Rank*	Value	Value	Direction	Value	Direction	Value	Direction
Switzerland	1	5.7	6.75	↑	6.84	↑	6.8	↑
United States	3	5.54	5.97	↔	5.24	↓	5.61	⇒
Finland	4	5.5	6.38	↑	5.98	↔	6.18	↔
Germany	5	5.49	6.36	↑	6	↔	6.18	↔
Japan	6	5.47	6.29	↔	5.83	↔	6.06	↔
Netherlands	8	5.45	6.39	↑	5.88	↔	6.13	↔
United Kingdom	9	5.41	5.95	↔	5.75	↔	5.85	↔
Sweden	10	5.41	6.05	↔	5.95	↔	6	↔
Norway	11	5.35	6.43	↑	6.14	↔	6.28	↑
United Arab Emirates	12	5.33	6.1	↔	5.16	⇒	5.63	↔
Denmark	13	5.29	6.14	↑	5.69	↔	5.91	↔
Canada	15	5.24	5.95	↔	5.51	↔	5.73	↔
New Zealand	17	5.2	5.94	↔	6.04	↑	5.99	↑
Belgium	18	5.18	5.89	↔	5.48	↔	5.68	↔
Luxembourg	19	5.17	5.96	↑	5.73	↔	5.85	↔
Malaysia	20	5.16	5.59	↔	4.86	↓	5.22	⇒
Austria	21	5.16	6	↑	5.85	↔	5.92	↑
Australia	22	5.08	5.8	↔	5.54	↔	5.67	↔
France	23	5.08	5.56	↔	5.52	↔	5.54	↔
Saudi Arabia	24	5.06	5.2	⇒	4.74	↓	4.97	⇒
Ireland	25	4.98	5.38	↔	5.14	⇒	5.26	↔
Korea, Rep.	26	4.96	5.25	↔	4.85	⇒	5.05	⇒
China	28	4.89	4.96	⇒	4.28	↓	4.62	↓
Estonia	29	4.71	5.13	↔	4.71	⇒	4.92	⇒
Iceland	30	4.71	5.41	↔	5.39	↔	5.4	↑
Thailand	31	4.66	4.63	⇒	4.38	↓	4.51	⇒
Chile	33	4.6	4.68	⇒	4.78	⇒	4.73	⇒
Indonesia	34	4.57	4.31	↓	4.26	↓	4.28	↓
Spain	35	4.55	4.65	⇒	4.73	⇒	4.69	⇒
Portugal	36	4.54	4.61	⇒	4.56	⇒	4.58	⇒
Czech Republic	37	4.53	4.97	↔	4.9	↔	4.93	↔
Azerbaijan	38	4.53	4.33	⇒	4.09	↓	4.21	↓
Mauritius	39	4.52	4.7	⇒	4.25	↓	4.47	⇒
Lithuania	41	4.51	4.66	⇒	4.85	↔	4.75	↔
Latvia	42	4.5	4.64	⇒	4.89	↔	4.77	↔
Poland	43	4.48	4.48	⇒	4.62	⇒	4.55	⇒
Turkey	45	4.46	4.49	⇒	4.05	↓	4.27	⇒
Panama	48	4.43	4.42	⇒	4.53	⇒	4.47	⇒
Italy	49	4.42	4.36	⇒	4.44	⇒	4.4	⇒
Kazakhstan	50	4.42	4.69	↔	3.91	↓	4.3	⇒
Costa Rica	51	4.42	4.51	⇒	4.63	⇒	4.57	⇒
Philippines	52	4.4	4.26	⇒	4.25	⇒	4.25	⇒
Russian Federation	53	4.37	4.46	⇒	4.19	⇒	4.33	⇒
Bulgaria	54	4.37	4.31	⇒	4.48	⇒	4.4	⇒
South Africa	56	4.35	4.11	↓	4.18	⇒	4.14	⇒
Brazil	57	4.34	4.29	⇒	4.54	⇒	4.42	⇒
Cyprus	58	4.31	4.48	⇒	4.07	↓	4.27	⇒
Romania	59	4.3	4.13	⇒	4.21	⇒	4.17	⇒
Hungary	60	4.28	4.35	⇒	4.54	↔	4.44	⇒
Mexico	61	4.27	4.2	⇒	3.98	↓	4.09	⇒
Macedonia, FYR	63	4.26	4.13	⇒	3.66	↓	3.9	↓
Peru	65	4.24	3.99	↓	4.02	↓	4	↓
Colombia	66	4.23	3.8	↓	4.17	⇒	3.98	↓
Montenegro	67	4.23	4.08	⇒	4.38	⇒	4.23	⇒
Vietnam	68	4.23	4.11	⇒	3.67	↓	3.89	↓
Georgia	69	4.22	3.88	↓	4.1	⇒	3.99	⇒
Slovenia	70	4.22	4.52	↔	4.78	↔	4.65	↔

India	71	4.21	3.98	↘	3.72	↘	3.85	↘
Morocco	72	4.21	3.88	↘	3.89	↘	3.88	↘
Sri Lanka	73	4.19	4.1	⇒	4.47	↗	4.28	⇒
Slovak Republic	75	4.15	4.23	⇒	4.41	↗	4.32	⇒
Ukraine	76	4.14	4.19	⇒	3.7	↘	3.95	⇒
Croatia	77	4.13	4.06	⇒	4.21	⇒	4.14	⇒
Guatemala	78	4.1	4	⇒	4.05	⇒	4.03	⇒
Algeria	79	4.08	3.89	⇒	3.58	↘	3.73	↘
Uruguay	80	4.04	4.19	⇒	4.21	⇒	4.2	⇒
Greece	81	4.04	3.85	⇒	4.09	⇒	3.97	⇒
Moldova	82	4.03	3.98	⇒	3.97	⇒	3.98	⇒
Iran, Islamic rep.	83	4.03	3.73	↘	3.64	↘	3.68	↘
El Salvador	84	4.01	3.78	↘	3.63	↘	3.71	↘
Armenia	85	4.01	3.79	↘	3.92	⇒	3.85	⇒
Jamaica	86	3.98	3.58	↘	3.71	↘	3.65	↘
Tunisia	87	3.96	3.74	↘	3.58	↘	3.66	↘
Namibia	88	3.96	3.48	↘	4.11	⇒	3.79	⇒
Trinidad and Tobago	89	3.95	4.03	⇒	3.62	↘	3.83	⇒
Kenya	90	3.93	3.53	↘	4.05	⇒	3.79	⇒
Serbia	94	3.9	3.68	↘	3.86	⇒	3.77	⇒
Cambodia	95	3.89	3.58	↘	3.85	⇒	3.71	⇒
Zambia	96	3.86	3.48	↘	4.08	↗	3.78	⇒
Albania	97	3.84	3.63	↘	3.56	↘	3.59	↘
Mongolia	98	3.83	3.6	↘	3.3	↘	3.45	↘
Nicaragua	99	3.82	3.55	↘	3.79	⇒	3.67	⇒
Honduras	100	3.82	3.52	↘	3.78	⇒	3.65	⇒
Dominican Republic	101	3.82	3.38	↘	3.44	↘	3.41	↘
Nepal	102	3.81	3.74	⇒	3.66	⇒	3.7	⇒
Argentina	104	3.79	3.75	⇒	3.36	↘	3.55	↘
Bolivia	105	3.77	3.44	↘	3.76	⇒	3.6	⇒
Gabon	106	3.74	3.27	↘	3.98	↗	3.63	⇒
Kyrgyz Republic	108	3.73	3.66	⇒	3.29	↘	3.47	↘
Bangladesh	109	3.72	3.65	⇒	3.35	↘	3.5	↘
Ghana	111	3.71	3.4	↘	3.79	⇒	3.6	⇒
Senegal	112	3.7	3.43	↘	3.82	⇒	3.62	⇒
Lebanon	113	3.68	3.49	↘	2.95	↓	3.22	↘
Côte d'Ivoire	115	3.67	3.37	↘	3.66	⇒	3.52	⇒
Cameroon	116	3.66	3.37	↘	3.85	↗	3.61	⇒
Guyana	117	3.65	3.56	⇒	3.33	↘	3.45	↘
Ethiopia	118	3.6	3.24	↘	3.75	⇒	3.5	⇒
Egypt	119	3.6	3.33	↘	3.26	↘	3.3	↘
Paraguay	120	3.59	3.31	↘	3.42	⇒	3.37	↘
Tanzania	121	3.57	3.38	↘	3.59	⇒	3.48	⇒
Swaziland	123	3.55	3.27	↘	3.4	⇒	3.34	↘
Zimbabwe	124	3.54	3.24	↘	3.81	↗	3.53	⇒
Libya	126	3.48	2.93	↓	2.79	↓	2.86	↓
Nigeria	127	3.44	2.97	↘	3.57	⇒	3.27	⇒
Pakistan	129	3.42	3.16	↘	2.99	↘	3.08	↘
Venezuela	131	3.32	3.15	↘	3.13	↘	3.14	⇒
Mozambique	133	3.24	2.7	↓	3.2	⇒	2.95	↘
Timor-Leste	136	3.17	2.89	↘	2.68	↓	2.78	↘
Haiti	137	3.14	2.51	↓	2.72	↘	2.62	↓
Sierra Leone	138	3.1	2.85	↘	2.96	⇒	2.91	↘
Angola	140	3.04	2.59	↘	2.75	↘	2.67	↘
Yemen	142	2.96	2.56	↘	2.37	↓	2.46	↓
Guinea	144	2.79	2.61	↘	2.6	↘	2.61	↘

† Ocjena dobivena množenjem GCI rezultata sa koeficijentom socijalne održivosti.

‡ Ocjena dobivena množenjem GCI rezultata sa koeficijentom održivosti okoliša.

‡‡ Prosjek održivosti prilagođen GCI socijalnoj i okolišnoj održivosti.

↑ GCI promjene ocjene od > + 15% do + 20%

↗ GCI promjene ocjene od > + 5% do + 15%

⇒ GCI rezultat ostaje stabilan između +5% i 5%

↘ GCI promjene ocjene od <-5% do -15%

↓ GCI promjene ocjene od <-15% do -20%

Kao što se može vidjeti u rezultatima, bez obzira na nivo konkurentnosti u oba elementa održivosti, zemlje mogu postići bolje ili slabije rezultate u odnosu na ukupan rezultat konkurentnosti. Međutim, očigledno je da zemlje u gornjem vrhu ljestvice imaju bolje rezultate u održivosti. Ovo posebno vrijedi za socijalnu održivost koja je, ne slučajno, uveliko povezana sa nivoom razvoja. Razvijene zemlje imaju snažnije institucije koje omogućavaju stanovništvu bolji pristup osnovnoj infrastrukturi,

zdravstvu i blagostanju. U isto vrijeme, zemlje koje se suočavaju sa problemom konkurentnosti imaju mnogo lošije rezultate i u socijalnoj održivosti.

Što se tiče okolišne održivosti situacija je malo kompliciranija. Zemlje koje su pri dnu na ljestvici konkurentnosti ostvaruju bolje rezultate od razvijenih zemalja kada je u pitanju emisija CO₂, zagađenje, otpad i nusproizvodi industrijske proizvodnje. Razlog tome je što su se razvijene zemlje suočile sa tim izazovima u ranijim fazama razvoja i isti još uvijek nisu riješeni na adekvatan način.

Mada su rezultati SCI još uvijek preliminarni, tabela 1. obezbjeđuje opšti pogled nacionalne konkurentnosti uključujući nove faktore održive konkurentnosti.

Rezultati zemalja prema SCI

Švicarska je na 1. mjestu, i dalje pokazuje visok nivo održivosti u socijalnoj i okolišnoj održivosti. Nezaposlenost mladih je neznatno povećana, ali i dalje je na zavidnom nivou, dok je socijalna zaštita na prošlogodišnjem nivou dajući pozitivnu sliku Švicarskog socijalnog sistema. Rezultati okolišne održivosti su pozitivniji u odnosu na prošlu godinu. Iako je Švicarska dosegla maksimalan broj bodova još uvijek postoje oblasti koje se moraju unapređivati kao što je emisija zagađenja vazduha.

Sjedinjene Američke Države imaju različite rezultate održive konkurentnosti u stubovima socijalne uključenosti i okolišne održivosti. Kada se gleda održivost socijalne dimenzije, može se reći da se konkurentnost u tom smislu malo poboljšala ali mnogo manje nego u ostalim razvijenim zemljama upravo zbog velike nejednakosti prihoda građana i nezaposlenosti mladih. Ocjena okolišne održivosti je niža nego u drugim naprednim ekonomijama zbog povećanja emisije zagađivanja vazduha, ugrožavanja ribljeg fonda i nedovoljnog poštovanja međunarodnih ugovora. Posljednji izvještaji se fokusiraju na politiku socijalne i okolišne održivosti usvajanjem Zakona o čistoj vodi i energiji koja ekonomiju vodi u smjeru postizanja veće održivosti.

Nordijske zemlje u globalu i dalje dobro kotiraju u indeksu održivosti. **Finska**, unatoč uključivom socijalnom sistemu i odgovornom upravljanju resursima, bilježi visoku stopu nezaposlenosti mladih (oko 19%), smanjenje šumskih površina i smanjenje ribljeg fonda.

Njemačka je veoma slična Nordijskim zemljama. Kada je socijalna održivost u pitanju, nezaposlenost mladih je relativno niska, pristup zdravstvenoj zaštiti i društvenoj sigurnosti je i dalje na visokom nivou. Međutim, lokalne studije su pokazale da je zabilježen porast siromaštva u značajnom dijelu populacije. I socijalna i okolišna održivost imaju dosta visoke pozitivne ocjene. Strogi propisi i postojanje velikog područja zaštićenog zemljišta ukazuje koliko Njemačka vodi računa o zaštiti životne sredine. Međutim, emisija CO₂ je još uvijek relativno visoka i nema opadajući trend, riblji fond se pretjerano iskorištava, a ispuštanje štetnih tvari je izvan optimalnog nivoa.

Japan je ostvario pozitivan učinak na održivost socijalne komponente kao rezultat niske nezaposlenosti mladih, male neformalne ekonomije i društvene sigurnosti. Također postiže pozitivan učinak u okolišnoj dimenziji ali ipak sa mnogim područjima koje treba usavršavati. Japan je pooštrio politiku zaštite životne sredine, iako i dalje ima visok nivo emisije CO₂.

Švedska ima najviši novo nezaposlenosti mladih u okviru Nordijske grupe, što rezultira relativno slabim položajem kad je u pitanju socijalni stub. Bez obzira na to, i dalje ostaje zemlja sa značajnom najmanjom nejednakošću društva u svijetu. U pogledu ekološke održivosti, uspješno upravlja kontrolom zagađenja ali sve veće ugrožavanje ribljeg fonda i smanjenje šumskih površina su područja koja mogu zahtijevati posebnu pažnju.

Norveška ima najbolji učinak u socijalnoj održivosti od svih zemlja u Izvještaju ove godine, balansirajući nisku nejednakost i visoku socijalnu zaštitu, sa visokom razinom društvene mobilnosti i niskom nezaposlenošću. Sa stanovišta okoliša, slično ostalim zemljama u regionu, ulaže velike napore kako bi smanjila negativan uticaj na prirodno okruženje, ali i dalje mora raditi na boljem upravljanju ribljeg fonda i šuma koje se sve više smanjuju.

U Ujedinjenim Arapskim Emiratima niska nezaposlenost mladih i širok pristup osnovnim životnim namirnicama pozitivno utiču na socijalnu održivost koja ipak ne utiče značajno na opću ocjenu konkurentnosti. U okviru okolišne održivosti, upravljanje vodom, pritisak na riblji fond, te visoka koncentracija otpadnih materija i emisija CO₂ utiču na održivost i konkurentnost, iako su Emirati potpisnici ugovora o zaštiti okoliša.

Konkurentnost **Kine** je veoma loša što se tiče održivosti posebno kada je riječ o održivosti okoliša. Socijalna održivost Kine je malo poboljšana jer se pristup pitkoj vodi i sanitarnim uvjetima poboljšao, ali nejednakost je i dalje na visokom nivou, a sistem socijalne zaštite je dostupan samo radnicima koji rade puno radno vrijeme. Zemlja i dalje ne izvještava o nezaposlenosti mladih, socijalno ugroženim, te se stoga ovi pokazatelji ne mogu ni mjeriti. Što se tiče okolišne održivosti susreće se sa poteškoćama koje se odnose na onečišćavanje zraka i vode. Emisija CO₂ je i dalje visoka, ali se smanjuje dok u urbanim područjima zagađeni zrak signalizira mogućnost zdravstvenih problema. Uvođenje poreza na onečišćenje tek treba stupiti na snagu.

Indonezije ima lošu ocjenu u održivoj konkurentnosti. U smislu socijalne održivosti najkritičnije područje je i dalje udio stanovništva u ranjivoj zaposlenosti.⁴ Još uvijek, pristup zdravstvenoj zaštiti, sanitaciji (40% stanovništva nema pristupa) i uslugama zdravstva je veoma nizak.

Ruska Federacija je ostvarila prosječne rezultate u oba stuba ove godine. U oblasti socijalne održivosti Ruska Federacija je okarakterizovana sa slabijom ocjenom društvene sigurnosti, visokom i povećanom nejednakošću građana i ograničenom društvenom mobilnošću. U pogledu okolišne održivosti usvojeni propisi se slabo provode što negativno utiče na prirodni kapital ove zemlje.

---

⁴ Ranjiva zaposlenost je definisana kao postotak samozaposlenih u malom ili porodičnom biznisu koji pruža nivo prihoda nedovoljan za zadovoljavanje životnog standarda ljudi u zemlji u kojoj žive.

BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2014 - 2015

Na temelju kvantitativnih i kvalitativnih analiza, te anketa koje su provedene radi istraživanja konkurentnosti u BiH u 2014. godini, došlo se do zaključka da dosadašnji podaci uveliko odstupaju od predstavljenih trendova, a situacija i dešavanja na terenu ne podržavaju opravdanost tih odstupanja. Neke analize iz ankete su u cjelosti poništene.

U slučaju Bosne i Hercegovine uočen je visok stupanj nekonzistentnosti podataka i razmatranja dobivenih rezultata u protekle 4 godine. Ono što se prikazivalo nije bilo potkrijepljeno kretanjima na terenu. Upravo zbog toga, ove godine Bosna i Hercegovina je isključena iz izvještaja o konkurentnosti iako će se nastaviti naponi kako bi se ostvarila saradnja sa relevantnim institucijama koje će unaprijediti proces pouzdanosti podataka sa ciljem ponovnog uvrštavanja zemlje u Izvještaj.

Što se tiče zemalja bivše Jugoslavije i okruženja, može se reći da su Makedonija (za 10 mjesta) i Srbija (za 7 mjesta), ostvarili napredak u odnosu na prošlu godinu, Crna Gora je zadržala prošlogodišnju poziciju (67. mjesto), dok su Hrvatska, Albanija i Slovenija zabilježile lošije pozicije u odnosu na prethodnu godinu.

Slovenija je zauzela 70. mjesto što je lošiji rang u odnosu na prošlu i pretprošlu godinu. Hrvatska je zauzela 77. poziciju i bilježi pad za dva mjesta, dok je Albanija rangirana na 97. mjesto.

Rang BiH i zemalja okruženja prema ukupnom broju rangiranih zemalja

	Ukupan broj zemalja	Albanija	BiH	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija
2001.	75	-	-	-	-	-	31	-
2002.	80	-	-	-	58	-	28	-
2003.	102	-	-	77	53	81	31	77
2004.	104	-	81	89	61	84	33	89
2005.	117	100	95	80	62	85	32	80
2006.	125	98	89	87	51	80	33	87
2007.	131	109	106	-	57	94	39	-
2008.	134	108	107	65	61	89	42	85
2009.	133	96	109	62	72	84	37	93
2010.	139	88	102	49	77	79	45	96
2011.	142	78	100	60	76	79	57	95
2012.	144	89	88	72	81	80	56	95
2013.	148	95	87	67	75	73	62	101
2014.	144	97	-	67	77	63	70	94